

AZ ÉSZAKI FAL (XII.)

Regény

DRAGAN VELIKIĆ

40.

Bécsben múltván napjait, reggelenként néha a belgrádi Olga nyomába szegődött gondolatban, amint a zsúfolt trolibuszon a Központi Könyvtárba igyekszik. Hallgatta a szipkaszortyogató uraság bölcsekedéseit, aki minden reggel kommentárt fűzött az újsághírekhez.

Olgának még három hónapja volt a szülésig. Március végén hosszú levél érkezett Boristól. És egy ismeretlen város illata a sorok között. Fokváros kékeszöld, írta, és annyira messze van a sárgálló pannon portengertől, Kelet-Európa csukaszürke felhőitől.

A város fölé a Tábla-hegy magasodik, ez egy hosszan kiterjedő fennsík, amely fölött sűrű felhők lógnak állandóan, mint valamilyen tertő, írta Boris. – A fennsík egyik végét az Ördög-csúcs, a másikat az Oroszlán-fej zárja le. Mint két órszem, úgy silbakolnak a város fölött. Mindennap, pontosan délben, a Signal Head-en eldördül az úgyú. A város a tenger partján terül el több tucat kilométer hosszan. Gardens, Tambourskloff, Zonebloom, Fredehock, Sipoint, Woodstock. Én az Obszervatórium negyedben lakom. Ez a szünyogok birodalma, mert a közelben folyik a Lizbeck nevű folyócska. Közvetlenül a parton épült a bolondokháza. Ott örökké csend honol, mintha egy élő lélek nem lakna benne. A Jóreménység-fok ötven mérföldre van innen.

Olga képzeletben bejárta mindezeket az ismeretlen utcákat, egy szempillantás alatt precíz képet alkotott magának a dombra felkapaszkodó zsákcucáról. A fehér csíkozású, sűrke téglaházakra gyakori londoni tartózkodása nyomán ismert rá, úgyhogy az a negyed, ahol Boris lakott, a londoni Holland Parc környéki utcák képét öltötte fel, ahol Olga vakációzott annak idején.

Ámde bármennyire fürkészte is gondolatban azt a távoli pontot, mely mostanra Boris életének színpada lett, Olgának mégsem sikerült felidéznie Cape Town színeit.

A messzeség bátrabbakká tesz bennünket, írta Boris. – De ezek egy víz alatti világ benyomásai, azé a mesterséges tóé, amely annyira lenyűgöz téged. Csak hát hihetek-e abban, amit ezek a víz alatti harangok kongatnak? Mért nem zúgtak fel otthon, a teraszomon? Most, így, olyan messze van minden, hogy még a közvetlen közelmúlt is kész herbárium. Ó, igen, te vagy a legritkább növény ebben a gyűjteményben. Remélem, A víz alatti város helyet kapott lakásod valamelyik falán, és hogy egyszer talán befejezem azt a képet.

Azonnal válaszolt Borisnak, részletesen leírta a helyeket, amelyeket valaha a judenplatzi órák után bejártak. A levél végén, csupán egyetlen mondatban, elárulta a nagy újságot, hogy áldott állapotban van, s utána lesietett a Gumpendorfer utcai postára. Amikor kinyitotta a postaládát, a *Književna reč* legújabb száma fordult ki belőle. Táskájába gyűrte az újságot, és a Matrozenskassén lefelé a Gürtel felé indult. Ez az újsággöngyöleg egyszerűen melengető közelségbe hozta Belgrádot, s Olga érezte, miként olvadoznak a szilárd támpillérei annak a színpadnak, melyet oly szívósan építgetett kilenc teljes hónap alatt. Feladta a levelet, majd fölszállt az 57/A vonalon közlekedő buszra. A Gumpendorfer utca másik végén, a Sperl Café közelében szállt le.

A kora délutáni órákban a kávézó úgyszólván üres volt. Rendelt egy kapucínert, és rituálisan szélesre nyitotta a *Književna reč*et. Lassan, kényelmesen lapozott, belemélyedt egy-egy lábjegyzetbe, és megállapította, hogy ez a szám, bizony, több órás, kellemes olvasgatást nyújt majd. Hazafelé menet azonban, miután eldöntötte, hogy gyalogszerrel teszi meg az utat, szembesülése egy világgal, amely csupán tízórányi vonatozásra tőle továbbra is létezik, ásító ürességet hagyott maga után. Mert az az Olga, aki továbbra is zsúfolt trolin járt be a Központi Könyvtárba minden reggel, azon a délutánon egy másfajta valóság körvonalalaival kecsgettette ott, a Sperl Cafében. Kezét gépiesen a hasára tette azt kérdezve magában, hogy az anyai ösztönből van-e őbenne egy szikrányi is?

Amikor pedig Andrej a vacsora után az asztalkendővel megtörölte a száját, majd mutatójával az akkoriban olvasott tankönyvre csapva kijelentette, hogy fáradt, Olga sírva fakadt. A férfi kimerültségében képtelen volt azonnal reagálni. Megvárta, amíg a zokogás csillapodik, s akkor tenyerével rásimult a nő tarkójára. Olga ráemelte síró arcát Andrejre, majd mindkét kezével leszorította férje kezfejét.

Üres vagyok, és félek, szólt Olga. – Mintha talán nem tudnék belenyugodni a rám váró szerephez? A bennem levő összes Olgák elégedettebbek, mint az, amelyik Bécsben él. Hogy magyarázzam meg neked? Meg tudnád érteni?

Értem, hogyne érteném, nyugtatgatta Andrej.

Ma, ugye, nem kapcsoljuk be a tévét? Azt akarom, hogy beszéljessünk. Főzők egy teát.

Olga elnevette magát, mert Dmitrij hangja az ismert áriát fújva éppen abban a pillanatban hatolt át a falakon.

Éjfél előtt pedig, már az ágyban, amikor Andrej gyöngédségei megszabadították magányos óráinak kínzó lerakódásaitól, Olga fölült, és a falhoz tornyozta a párnát.

Valamit fel szeretnék olvasni neked.

Szélesre tárta a *Knjizevna rečet*. Andrej sunyítva próbálta elleplezni álmos tekintetét.

Rövid, holnap majd olvasd el az egész szöveget, én meg most csak egy pár mondatot. Tudod, izgalmasnak érzem, hogy ezt éppen ezek között a falak között olvasom, amelyek a néhaiak hangját őrizve bizonyosan emlékeznek erre az eseményre, arra az emberre, akinek a szavait felolvasom.

Andrej most már nem titkolta kíváncsiságát. A néhai, halott emberek hangja, ez tetszett. Igen, az ő hangjuk, kettejük hangja is barázdát hagy majd a tükörben, amelyben már hónapok óta cikázik a testük.

Figyelj, mondta Olga, és jelentőségteljesen felvonta a szemöldökét.

Olga lassan, tagoltan olvasott, és Andrej hallgatta a szavakat, amelyek pókhálós zugokba vitték őt, a pókhálóéba, melyekből olyan bőven terem idegenben. Ez a pókháló lüktet mindazoknak a kísérteteknek a leheletében, akik a lélek terhét teszik. A Gürtel túloldalán pedig, annyira közel a lakásukhoz, ott húzódik a Klementinengasse.

Add csak, mi ez? – kérdezte Andrej, s kinyújtotta a karját.

Várj. Ezek a szavak talán másképpen hangzanának Pavle bácsi szobájában, de itt, ezek között a falak között?!

S Andrej megkereste szemével azt a szövegrészt, ahová a széles margótt szorongatva Olga rábökött.

Szerettem volna a mások életét is élni. Tengerész szerettem volna lenni egy Brazíliába tartó kis hajón. Szerettem volna bölcs remete lenni a Himalája ormai között, csapszék tulajdonosa valamely kikötőben, ahol a víz fölött a nap meg hajókürtök ébresztenének reggelente. Szeretném, ha most gyerekm szülnéne.

S mielőtt Andrej megkísérelte volna, hogy félretolja Olga kezét a szöveg címéről, amaz elrántotta és az ágy mellé, a padlóra söpörte az újságot.

Találd ki, ki írta?

Fáradt vagyok. Valami költő?

Olga elnevette magát. – Nem volt költő.

Ebben az évszázadban élt?

Ebben.

Él még?

Nem.

Fáradt vagyok. Nem tudom.

Akkor aludj. Majd megmondom holnap.
Andrej a falnak fordult, s maga alá gyűrte a párnát.
Nem vagy kíváncsi? – kérdezte Olga, miközben elkattintotta az éjjeli lámpát.
De igen. Csak éppen kibírom reggelig.
Ezeket a sorokat egy börtön falára írták.
Lehet, hogy egyedül ott vannak igazán messzeségek, szólt álmos hangon Andrej. – No, és hol az a fal?
A terezini várbörtön északi szárnyában, válaszolta Olga.

41.

Azoknak az éjszakáknak az egyikén volt ez, amikor reggel felé már eltévesztette, milyen rendben kell sorra járni az óvárosi trattoriákat, s amikor ködösödő szemmel már alig-alig látta az épületek körvonalait. Ebben a homályban azonban annál élesebben rajzolódott ki egy másik, régen idemásvolt város, a vámövezet és a csatornapart, az O'Connell utca meg a Liffey meredek rakpartja, a Phoenix-park meg a Glassnevin temető, a Sandiement strandjai, a Martello torony meg a Braitől Dolkey és Killiney felé húzódó, végeláthatatlan tengerparti főveny.

Miután pedig, mint a szivacs, megszívta magát új képekkel, benyomásokkal, melyek a kontinensen töltött évek során rakódtak le benne attól fogva, hogy a világnak ez isten háta mögötti zugába, Isztriába vetődött, amidőn a pólai hullámtörő gát fölött megpillantotta a Galambdúcot, majd egymás után váltogatva a hideg tengerparti lakásokat, beletörődött a költözködések végtelen sorába, James átengedte magát a hullámok csacsogásának, annak a zenének, melyet akkor is hallott, mielőtt csontos ujjáival megérintette volna a gitár húrjait. Mintha a lelke lett volna az óceán, amely elborítja Dublin örökkévaló makettjét.

Elofvasta Vilfan úr verseit, s a tettes már kora délután megjelent a trieszti kikötő egyik kávézójában. A szeparében lehorgonyozva várta, hogy a Berlitziskola tanára, aki után bomoltak a triesztiiek, megérkezzen. James, véka alá rejtve undorát, válogatott szavakkal közölte benyomásait a versekről.

Az ön lepkéi színpompásak, de sohasem voltak lárvák, Vilfan úr.

Vilfan úr pedig, lévén, hogy meg volt elégedve a hasonlattal, nem értette meg, mit mondott valójában James, és hosszú történetbe fogott, amire James, részegnek tetteve magát, udvariatlanul oda se figyelt. Részeg viszont majd csak reggel felé lesz. Méghozzá nem is a bortól, hanem a szőőzöntől. Hajnalban, valamiképpen eltávolodott füllel, mintegy messziről hallgatva saját lépteinek

visszhangját a trieszti óváros szűk sikátoiraiban, James a Piazza Viccón levő lakása felé húzta a zsákmánnyal teli hálót.

Vilfan úr viaszhalovány versei (ámbar azért szerzőjünkben élt annyi kétely, hogy nyomdagépein sohase öntse ólombetűkbe zöngeméneit) ki tudja, hány-szorosan fonták körül a földgolyót, akárcsak a karácsonyfát díszítő szerpentinek végtelen papírcsíkjai, melyek élettartama ott, a kandalló meg az ősök hallgatag arcképcsarnokának tőszomszédságában, azonos a sötétzöld túlevelek, a kivénhedt fák alatt leülepedett sárga por élettartamával.

Én is író voltam valamikor, hajtogatta James kaptos hangon a park homályában sötétlő szoborhoz fordulva. Ettől a mondattól, annak az egyetlen trieszti polgárnak a mondatától elragadtatva, akit tisztelt, James megállapodott a riván, s egy ideig elhallgatta a matrózok cserfelését az egyik vitorlás hajón.

Aztán siető léptekkel hazafelé vette útját, s amikor a matrózok hangját elnyelte a távolság, beleremegett, mert földízte azt az órát, amidőn a hajó a Liffey tükrén a nyílt tenger felé siklik.

Fürdőkabinok sora, a Villa Venezianiban, a Shervolán lakozó Schmitz úrasszony néma elődeiként. A Castropol utca csigamenete. Az a rés Kozlovic doktor fémmaszkján. Vilfan, a nyomdász porcelánlepkéi. Meg az a sánta lány egy alkonyati órán a Castell bástyáinak tövében.

A hideg novemberi éjszakában a Piazza Vicco kihalt.

A falépcső nyikorog a léptei alatt, ugyanígy nyöszörgött a hajdani kapitány, Canaruto asszonyságnak, a lakásadónőjük távoli ősenek léptei alatt is. Ahhoz, hogy kihajózzon, megfelel a külvárosi csapszék is, az alacsony mennyezet, mely úgyszéltávolodik a lobogó gyertyafényben. A sötét tó fenekén az álom anygala húzza hálóját.

Majd száz év múlva, mondta Marthe Koppeansnak.

Tavaly nyáron várta Triesztbe, amikor Nóra világra hozta Luciát. S amikor a forróságban elolvadt a trieszti parkok hűvöse.

Vilfan úr porcelánlepkéi puhán landoltak a széles bejárati ajtón. James halkan megfordította a kulcsot a zárban. Az előszobában petróleumlámpa égett. Undorral kerülte meg az asztalkát, amelyen a kifizetetlen számlákat tartalmazó fadoboz hevert.

Vilfan, suttogta. Úgyes ujjak esztétikája, melyek selyem écharpe-ot rejtegető celofáncsomagolást bontogatnak, a kéz biztos mozdulata, mely tévedhetetlenül megtalálja a poharat valamely trieszti civis jól fűtött villájának kristályrengetegében. Illatozó likőr gyűszűnyi pohárkában. Fűvek, jóddal, birkák sűrű hűgával és napsugárral hizlalt fűvek. Szájak, melyekről felszáradt a Karszthegységi dajkák teje. Fejkenődös, terebélyes asszonyságok, akiknek fehérsége csak éjszakánként, gyertyafényben villan elő, míg duzzadt csecsre emlékeztető, vastag ujjakkal reszketeg hasukon dobolnak. A padlón nedvességfoltok, ezek,

akárcsak férjük szenvedélye, elpárolognak reggelre. A nedves testek lenvászón réklikkel szárítkoznak.

A kereskedők és a pergamen városában, a kikötői rakpartok városában, melyek fölött emelődaruk ágaskodnak óriásgolyákként, kócos Vilfanok porcelánverseket költenek. Onnan csupán egylépésnyire pedig, a Canale Grande mentén sorjázó házakban, vén emberek bóbiskolnak, akiknek múltját molyette posztóvégek őrzik.

Kövessétek a molypille nyomát, triesztinók, szólalt meg hangosabban, és Nóra nagy teste mintha éppen ezért mozdult volna meg, vagy hát álmának valamely szabálytalan szakaszhatára volt az oka. A bölcső mellett lámpafény pislákol. James az álomba szenderült Lucia arca fölé hajol.

Egyszerű dolgokról írjon, mondta búcsúzóul Vilfan úrnak. – A Trieszt utcáin tett mindennapos hajóútjait foglalja versebe.

Az a fontos, hogy az ember jócskán eltávolodjék a dolgoktól, mondta James. – És ne feledje, hogy három esztendőbe telik, amíg az alpesi gyík nősténye kihordja a magzatát.

No, és én, vajon eléggé eltávolodtam-e Írországtól, a köd szorításától, tépelődött ez éjszakai órán James. De hát én mindig bizton felnézhetek a Grafton utca bármelyik épülethomlokzatára, és elgyönyörködhetem távoli csillárok csilingelésében. És tudom, mibe kerül a vaj a kövér Cheney-nél.

Ezen a novemberéjszakán azokra gondolt, akik még csak ezután jönnek, akik merőn visszanéznek rá, mint a folyosó végéről a gyertyafény, akik mérlegelik majd kudarcait. Ah, micsoda fenséges, egy Kolumbuszhoz méltó fenséges tévedés lesz ez!

Az éj gránátalma színűvé feslett. A szoba ajtajában, lámpással a kezében, megjelent Stanislaus.

Megjöttél, szólt halkán. – Koppeansné ma a Berlitzben járt.

Jé, novemberben? Ő csak nyáron jön Triesztbe.

Stanislaus szemérmesen elmosolyodott. – Átutazóban van, holnap Bécsbe folytatja útját. Tíz nap múlva újból Triesztben lesz. Megígérte, hogy benéz a Berlitzbe.

Ha majd egyszer hazaugrok Írországba, idehozom az őseinket. Az öreg megígérte, hogy nekem ajándékozza a családi portrékat, mondta James.

Stanislaust meglepte a váratlan fordulat a beszélgetésben, de csak elmosolyodott, és halkán megjegyezte, hogy az elődök ideköltöztetése, bizony, sokba fog kerülni.

Schmitz azt mondta, hogy ő fizeti a költségeket.

Egy mozdulat a bölcsőben, és sírás lett a vége. Nóra felkelt. Stanislaus, a lámpával együtt, elhagyta a szobát. Úgyhogy most csak a bölcső mellett levő kis pilács vetett széles árnyékot a falra. A kis Lucia ajkai pedig a mellbimbó

rózsaszín udvarára tapadtak. Cuppogva szopott, s ez a hang a kő mosdókagyló alján elcsorgó víz neszezésére emlékeztette James-t.

S akkor egyetlen pillanat alatt megvilágosodott előtte a forma. Olyképpen, mint amikor futólag bár, de meglátunk egy arcot, amelyet sohasem felejtünk el, és noha emlékezetünket új meg új fizionómiák árasztják el, ez az arc kerekedik felül frissességével. James lelki szemei előtt feltűnt a csapszék, részeg matrózokat látott, amint hajnaltájt prostituáltak előtt lelkiznek, látta a vendéglóst, aki egy személyben testesítette meg az előkelő kávéházak minden sankosát és pincérét, a borpincék és kikötői lebuajok valamennyi tulajdonosát.

Minden elmúlik egyszer, így hát a nyomorgás ideje is. Nóra immár nem takarékoskodik oly módon, hogy török dohányból maga csavarja a cigarettát. James hosszú ujjai, melyeken gyűrűk csillognak, a cigaretta arany szopókájával kopogtatják a márvány asztallapot. S miközben leszívja az illatos dohányfüstöt, érintéssel kelti életre az érintést. Ez az a ritka pillanat, amikor gondolatban mintázza meg a darabokra hullott világot, olyanná, amilyennek születésünkkel megjussoljuk.

Mit tudott az öreg Irwecker? Megvolt az a képessége, hogy befészkelje magát a mások álmaiba. Még hogy Irwecker? Ugyan, egy konzervféleség neve az egyik trieszti boltban. Egy rózsás arcú matróz pipával az agyari között. De hát mit is tartalmazott az Irwecker konzerv? Azt már elfelejtette. Mi lehetett benne? Gránátalma-tea talán Canaruto asszony teakollekciójából?

42.

Az április a júniusi eseményre való előkészületekkel telt el. Április hó utolsó napján Olga az utcáról beszűrődő zajra ébredt. Álomittasan feküdt még egy darabig úgy, hogy tudta, sokáig küszködött egy furcsa álommal, de amely most sehogyan sem jutott eszébe. Lehetséges, hogy órála is álmodik valaki, s gondolatai ekkor a földgolyó túlsó felére vándoroltak. Látta a Tábla-hegy alatt lógó habostorta-felhőket.

Az utcai dübörgés egyre erősödött. A munkások a síneket szedték fel a Matrozengassén.

Másnap, húsvét vasárnapján, az utca elnéptelenedett. Csak a gépek és a halomba rakott kockakövek maradtak. Hétfőn aztán újból dübörögni kezdett Olga ablaka alatt. A Fiebergassén is felszedték a vágányokat. Az utcácskák, amelyekben valaha villamos járt, új aszfaltburkolatot kaptak, fehér kőlapokból magasított járdát képeztek ki, végül pedig kékeszöld kandalábereket állítottak fel bennük.

S a villamossínek eltűnésével mintha Olga életritmusa is módosult volna. Ezentúl ritkábban járt ki a városba. Napfényes reggeleken az 58-assal kivillamosozott Schönbrunnba. Rövid sétát tett, majd valamely árnyas helyen kiszemelt egy padot és elővette Pessoaát.

A nyomába szegődött Pessoa mondatainak, a vonatoknak, amelyek elvitték oda, azokra a tájakra, ahol el szeretett volna sülyedni. A méhében rúgkapáló lény ellenállhatatlanul a napvilágra tör, és csak úgy falja az elforgó városképet, amerre az 58-as villamos robog. Látni vélte a gyermeket, melynek nemét az ultrahang már megállapította. Pavlénak keresztelte el. Ő az anyja tekintetével furakodik az ablaküvegek jege mögött sejtett térségekbe. Az utca végén, ahol a villamos, mielőtt eltűnik a frissen kizöldült erdőben, a villanyrendőrnél megáll, Olga egy ideig elnézi az Adolf Adler emléktáblájával megjelölt sárga, kéteemeletes épületet.

Pessoa világosan elszegett mondataiban elegendő térességre talál. A szentély titkos boltívei alatt, ahová, mint a gyóntatószékbe, még gondolatban is egymagában lépett, Olga azzal az árnyalakkal szembesül, amely úgy el is tűnt, akár a Matróz utcai villamosvágány.

Hallgatózik, a körülötte levő tárgyak lélegzetvétéletét füleli.

A nyitott ajtóres felől egy pillanatnyi ideig világosság szűrődik. Olga látja a kisfiú sziluettjét. Megint csak Pavle bolyong a Józsefváros térségeiben. Gyermekének élete az a könyv, amit Olga ír, könyv, melyben egy, még ismeretlen cselekmény bonyolódik, s melynek szálait, miközben szeme a schönbrunni kastély sárga homlokzatán csügg, most próbálja összefogni.

Olga ujjai alatt peregve hullanak a semmibe a katalógus kartonlapjai. Ő nyugodt, és várhat. Már évek óta egy esetleges, véletlen életet él, mellyel kapcsolatban titkon azt remélte, hogy csupán főpróba, főpróbája az életnek, s hogy az üres nézőtér sötétjéből egy pillanatban felharsan a rendező hangja és visszatereli a történetet az elejére.

A szája tele van nyállal. A könyvek szépen rendbe rakva az asztalon. S ő napról napra halogatja a menekvést jelentő szökést.

Mókus futott át az úton, és ellillant a sűrűben. Olga felemelte tekintetét. A parki fasor végén lovasokat pillantott meg, amint ügetve olvadnak bele a háttérbe.

Magatehetetlenül merült újra a nyitott könyvbe.

Akkor hát ki az a nő, aki velem egy időben azt a távoli erdőt nézi? S bennem, ha csak egy pillanatra is, mért ölik fel a kérdés, hogy kicsoda ő?

A nem biztonságos szoba az az ablak, amelyen át, a nő létezésének tudatában, látom azt a tájat . . . és azt a tájat, melyet már régóta ismerek; ezzel az ismeretlen nővel együtt én már régóta bűvárokodom, hogy a valószerűtlen révén megismerjem a másik valóságot. Érzem, évszázadok lüktetnek bennem, és századok óta ismerem

ezeket a fákat és virágágásokat, ezeket az ösvényeket, valamint tévelygő jómagamat . . .

Becsukta a könyvet, és fölkel a padról. Hazafelé menet a hosszabbik utat választotta. A Schottenringen kiszállt a metróból, és benyitott a Shakespeare & Company könyvesboltba. A tulajdonosnő, egy hosszú, fehér hajú, markáns indiánarcú hölgy, szelíd fejmozdulattal mutat az ajtó mellett álló asztalra, amelyen az új könyveket bocsátották közszemlére. Olga a halomnyi könyvből kihalássza Nina Berber *Kiemelés tőlem* című emlékiratait. A 3-as metró üres kocsjában mindjárt elő is vette a papírzacskóból Berber asszony kötetét. A vagon önműködő ajtaja sustergő hangot hallatva zárul, s a vonat a Stübenthor állomásról meglődul a Westbahnhof felé.

Mielőtt a kocsí lebukott a föld alatti folyosó sötétjébe, Olga szeme még odavillant az alserstrassei tánciskola reklámpannójára, s ezzel a poggyással, mármint a tangózók egyik szenvedélyes pózába merevedett fiú és lány társaságában engedte át magát Nina Berber emigráns éveinek. Már a Neubaugasse állomáson végzett a Berlinről szóló fejezettel, és a metró még be sem futott a Westbahofra, Olga belekóstolhatott Madame Berber párizsi évtizedeibe.

Az alserstrassei tánciskola reklámpannóján látott fiatalember hazáig ott lépegetett mellette. Olybá tűnt, mintha most minden elolvasott mondat, minden látvány vagy minden megevett gyümölcs zamata, amiből pedig azon a tavaszon nagy mennyiségeket fogyasztott, átszüremlett volna a magzatburkon, valahogy rétegesen úgy rakódva le, ahogyan a könyv keletkezik. Nemkülönbön azok az operaáriák is, amelyek minden reggel áthallatszanak a falakon, láthatatlan barázdaként nyomot hagynak majd magzatának manus scriptumán. S ha most hirtelen félbeszakítaná az előadást és visszatérne Belgrádba, a fia, varázslatos módon, melyet később majd intuícióként könyvelnek el, az emlékezetében hordozná mindazokat a benyomásokat, amelyeket azon a tavaszon az édesanyja szerzett.

Amidőn pedig, lefekvés előtt, bizalmasan elmondta Andrejnek, miféle gondolatok foglalkoztatták aznap, a férjürám nevetett egyet és kijelentette, hogy kedves oldalbordájának minden, még a meg nem született gyermeke is csak-csupán szöveg.

Igenis, szöveg minden, bizonygatta Olga. – A szenvedély is szöveg. A mi nászutunk is Portorožba. A Pallas Szálló is. Meg a tenger virágzása, az is.

Andrej csak hallgatta a szóözönt, amely egy gejzír erejével tört ki Olgából, és másnap, a könyvtárban, jó néhány könyvet átlapozott a terhességről.

A magzat jelenléte módosítja a terhes nő lelkiállapotát. A gyakori hangulatváltozás, a hirtelen levertség csupán következménye a kis jövevényhez való alkalmazkodásnak, aki majd kitölti az anya egész világát.

Andrej mindezt tudta, s nem minden elégedettség nélkül nyugtázta Olga illetően állapotát, mint csalhatatlan jelét az irodalom vizeiből való kievickélésnek, ahol minden lehetséges volt, ahol minden ötlet megvalósulhatott. Márpedig az irodalomból csupán egy keskeny híd vezet az életbe, s ezen a hídon nincs órség. A klasszikus regények világa, amelyeket gimnazista korában olvasott, az, hogy nagy néha elmentek a színházba vagy egy-egy kiállításra, Andrej szemében csupán az élet külső máza volt. A reneszánsz mesterek festette buja testek előtt, amelyeket a Ringen levő Múzeumban látott, vagy a szimfonikus zenekar mennydörgése közepette Andrej kényelmetlenül érezte magát, ezt azonban sohasem vallotta be Olgának. Nem azért, mert el akarta titkolni előtte, hanem mert nem tudta egészen precízen kifejezni. Attól tartott, nehogy többet mondjon, mint amennyit mondani szeretne. Irigyelte a művészféléket, azt a Szilveszter-éjszakát, amelyet Ritával és Tiborral, a háziasszony burgubeli kollégáinak társaságában töltött, valóságos lidércnyomásként élte át. Közülük különösen egy fiatal színész minden mozdulatát, hosszú haját és cinikus mosolyát találta kész veszedelemnek. Az éjszaka folyamán Olga meg ő több ízben is félrevonulva bizalmas beszélgetésbe mélyedtek. Andrej gyanította, hogy a sok ráéró idő micsoda eróziót idézhet elő egy magányos nőben. Szentül meg volt győződve, hogy a flört az vagy menekülés a családi élet elviselhetetlensége és kiúttalansága elől, vagy pedig az elégedett ember pusztázásának. A flörtben legalább egy rövid időre mindenkinek megadatik, hogy megérezzen valamit a művészetek varázsából.

Így gondolkozott Andrej. Eszébe jutott Irén. Ez egy olyan regény fejezete volt, amelybe nagy bátran belekukkantott. A házasságban ajánlatos a rendszeresség mind a lucidításban, mind a csintalankodásban. Ráéró idejében gyakran elszórakozott vele, hogy megpróbált behelyezkedni egy-egy ismerősének gondolatvilágába, így történt, hogy azután a Szilveszter-éjszaka után többször is találkozott gondolatban azzal az ifjú színésszel, akinek életében mindennap felmege a függöny.

A könyveket, melyeket Olga a kezébe nyomott, minden lelkesedés nélkül olvasta. Felesége kedvenc íróit dög unalomként élte meg.

Fogalmad sincs, milyen fontos képesnek lenni arra, hogy az ember életre keltse a szöveget, magyarázza egzaltáltan Olga. – Mindaz, amit átélünk, igen, ez a mai este is, holnapra már szöveg lesz, följegyzés, melyet valamilyen átélt szenzáció kíséretében fogsz elraktározni.

Ezekben az órákban Andrej büntudatosan hallgatta Olga fejtegetéseit. Eszébe jutott, milyen lelkesen mesélt neki Borisról. Noha sejtítette, hogy a műalkotástól való megittasultság megóvja a megvalósítástól, attól, hogy a flörtölők a tettek mezejére lépjenek, Andrej, mégis, Olga szigetének azt a partvidékét is ki akarta fürkészni, amelyik a nyílt tengerre néz.

Ilyenkor megállt a festmény, *A víz alatti város* előtt, és mindig ugyanazt kérdezte. – Mért nem mutattad be nekem Borist? Vagy ő is – szöveg?

Igen, ő csak szöveg, mondta Olga. – Mindent, amit szeretek, azért szeretem, mert egyszer emlékezni fogok rá. Mindegyikünk Madame Berber életét éli újra, legalább néhány taktus erejéig. Megismertük, micsoda szorongást érzünk, amikor a hajó eltávolodik a parttól. Nekem az olvasás nem gondúzó, arra nekem nincs szükségem. A különbség ember és ember között nagyobb, mint a ló meg a tulipánvirág között.

Nem mondtad meg, ki írta azokat a verssorokat a terezini börtön falára.

Valaki, aki sokat olvasott, és akinek elvette az eszét a papírmásé világ, ahogyan te szereted mondani. De hát ez az egyetlen tartós világ, tartósabb még a fogaknál is.

Amidőn pedig azon az estén, úgy éjfél előtt, nyugovóra tértek, Andrej azonnal elaludt. Olga a világos éjszakában hosszan elnézte még a tükör fényes üvegjét. Életének tíz bécsi hónapja rakódott le ebben a foncsorban, de ha valamiféle számtani művelettel ki tudná vonni mindazt, ami ismétlődött ez alatt a háromszáz nap alatt, az egészből nem sok maradna az emlékezet számára: egynéhány kimerítő szeretkezés Andrejjel, egy reggel a Sperl Café pazar csöndjében, a Borisszal való találkozások, és természetesen, az a séta Tiborral a Sankt Marxer-temetőben. Hadži Ristić tőzsér felfedezése fontos barázda annak a verkleinnek a fém meghajtóján, amely mindig ugyanazt a dallamot kezdi újra.

Andrej megfordult álmában, s helyzetet változtatva, kézfejével Olga combjához ért. Legutóbb márciusban szeretkeztek. Olgát néha ellenállhatatlan vágy gyötörte éjszakánként, ilyenkor szorosan megölelte a párnát.

Néhány hét múlva a sarokban álló tükör új alakot mutat majd. Ettől a gondolattól megkönnyebbült. Lelki szemei előtt egy másik lakás képzett fel valahol a XIII. vagy a XIX. kerületben, könyvespolcokról ábrándozott meg sok-sok szabad időről, mely valósággal elborítja, mint az a sűrű felhőkből álló terítő, amit Boris emleget levelében, a Tábla-hegyet . . .

BORBÉLY János fordítása

(Folytatjuk)